

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-27>

УДК 338.5

ВПЛИВ БІЗНЕС-РИЗИКІВ НА МЕНЕДЖМЕНТ ОРГАНІЗАЦІЙ

THE INFLUENCE OF BUSINESS RISKS ON THE MANAGEMENT OF ORGANIZATIONS

Коробка Світлана Василівна

кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7521-6306>

Korobka Svitlana

Stepan Gzhytskyi National University
of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv

Істотним чинником ризику у сучасних умовах є тенденція до глобалізації економіки. Більшість проблем, пов'язаних з управлінням ризиком, у сучасних умовах можна вирішити доволі оперативно за допомогою підвищення стратегічної значущості ризику-менеджменту на рівні підприємств, веденням нових координуючих механізмів, що дають компаніям змогу працювати в одному напрямку, не відхиляючись від вказаної траєкторії. Бізнес-ризик, як поняття зазнає постійних змін, наповнюється додатковим змістом та набуває нових видів. Управління бізнес-ризиками в менеджменті організацій є запорукою його прибутковості та раціонального розвитку. На результати підприємницької діяльності мають вплив конкурентні відносини між суб'єктами господарювання, які це більше посилюють бізнес-ризиками в результаті своєї трансформації. Все це у своїй сукупності підвищує необхідність врахування бізнес-ризиків з якими зустрічаються підприємці і чинником розвитку його в цілому та кожної організації зокрема. Перспективність подальшого дослідження, полягає в тому що необхідно розробити дієві інструменти, які б одночасно попереджали підприємців про ймовірність виникнення ризикоформуючих подій і допомагав приймати рішення управління ризиками.

Ключові слова: розвиток, підприємництво, ризик, бізнес-ризик, управління ризиками.

Существенным фактором риска в современных условиях является тенденция к глобализации экономики. Большинство проблем, связанных с управлением риском, в современных условиях можно решить довольно оперативно посредством повышения стратегической значимости риск-менеджмента на уровне предприятий, ведением новых координирующих механизмов, дающих компаниям работать в одном направлении, не отклоняясь от указанной траектории. Бизнес-риск, как понятие претерпевает постоянные изменения, наполняется дополнительным содержанием и приобретает новых видов. Управление бизнес-рисками в менеджменте организаций является залогом его прибыльности и рационального развития. На результаты предпринимательской деятельности влияют конкурентные отношения между субъектами хозяйствования, это больше усиливают бизнес-риски в результате своей трансформации. Все это в своей совокупности повышает необходимость учета бизнес-рисков с которыми сталкиваются предприниматели и фактором развития его в целом и каждой организации в частности. Перспективности дальнейшего исследования, заключается в том, что необходимо разработать действенные инструменты, которые бы одновременно предупреждали предпринимателей о вероятности возникновения риск-формирующих событий и помогали принимать решения управления рисками.

Ключевые слова: развитие, предпринимательство, риск, бизнес-риск, управление рисками.

A significant risk factor in modern conditions is the tendency to globalize the economy. Today, most risk management issues can be addressed fairly quickly by increasing the strategic importance of enterprise-level risk management by supporting new coordination mechanisms that allow companies to work in the same direction without deviating from a given trajectory. It is important to remember that the company's activities may take place in conditions of uncertainty of the working environment, as well as the lack of accurate information. The head of the enterprise in the process of making management decisions makes significant efforts to obtain profitability, constantly improving its product (service), but they may come to naught because of the risk. The activities of organizations can take place in conditions of uncertainty of the operating environment, as well as the lack of accurate information. Speaking of

business planning in general, we cannot get an affirmative answer about the behavior of a market economy, so there are risks. Keep in mind that in their day-to-day operations, companies encounter different types of business risks, including four main and other factors that can pose certain threats. However, certain business risk groups are not serious, and some can be divided into several categories. The functions assigned to the business risk management system determine the content of the management process itself. As the concept of business risk is constantly changing, it acquires additional meaning and a new type. Business risk management in the management of organizations is the key to its profitability and rational development. Because the problems of creating an effective business risk management strategy are relevant and need further study. The results of entrepreneurial activity are influenced by competitive relations between business entities, which increase entrepreneurial risks as a result of their transformation. All this together increases the need to take into account the business risks faced by entrepreneurs, and the factor of its development in general and each organization in particular. The prospect of further research is that it is necessary to develop effective tools that will simultaneously warn entrepreneurs about the likelihood of risky events and help make decisions about risk management.

Keywords: development, entrepreneurship, risk, business risk, risk-management.

Постановка проблеми. Істотним чинником ризику у сучасних умовах є тенденція до глобалізації економіки. Більшість проблем, пов'язаних з управлінням ризиком, у сучасних умовах можна вирішити доволі оперативно за допомогою підвищення стратегічної значущості ризику-менеджменту на рівні підприємств, веденням нових координуючих механізмів, що дають компаніям змогу працювати в одному напрямку, не відхиляючись від вказаної траєкторії.

Управління організаціями здійснюється на основі врахування можливих бізнес-ризиків. Проте, на прийняття рішень при управлінні підприємствами впливає об'єктивна невизначеність, яка має вплив на кінцевий результат підприємницької діяльності. За таких обставин, мета з якою приймалося певне управлінське рішення може бути не досягнутою. Для ефективного функціонування в умовах сьогодення, власник-підприємець повинен вміти оцінювати ступінь ризику та вміти керувати ним в умовах невизначеності. Варто також згадати, що підприємницька діяльність напряму пов'язана з ризиками, тому визначення майбутніх управлінських рішень має відбуватися за умови їх адекватної оцінки. Ризик може реалізуватися або ні, але вести бізнес і не думати про ризики – це як лізти по скелях без страхування. Існує ймовірність, що ви не впадете, але чи варто на це сподіватися?

Бізнес-ризик – це ризик, який компанія, або організація має впливати на фактори, які зменшать її прибуток або призведуть до її провалу. Все, що загрожує здатності компанії досягти своїх фінансових цілей, вважається бізнес-ризиком. Існує багато факторів, які можуть зблизитися і створити бізнес-ризик. Іноді саме керівництво чи керівництво компанії створює ситуації, коли бізнес може зазнати більшого ступеня ризику [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання оцінки ризиків та виявлення невизначеності при побудові бізнес-плану проекту, у тому числі й інноваційного у своїх працях розглядали вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема Головач Т.В., Дуднєва Ю.Е., Дюгованець О.М., Грушевицька А.Б., Куташенко М.В., Машина Н.І., Швид В.В., Ястремський О.І. та інші.

Постановка завдання. Метою статті є дати тлумачення поняттю “бізнес-ризик”, визначити основні види бізнес-ризиків, їх функції, принципи та етапи прогнозування, а також розробити рекомендації щодо його зменшення чи повної ліквідації.

Виклад основного матеріалу. Керівник підприємства у процесі прийняття управлінських рішень докладає значних зусиль для отримання рентабельності, постійно вдосконалює свій продукт (послугу), проте вони можуть зійти на нанівець, оскільки виникнув ризик. Діяльність організацій може відбуватися в умовах невизначеності середовища функціонування, а також відсутності точної інформації. Говорячи взагалі про бізнес-планування, ми не можемо отримати ствердної відповіді щодо поведінки ринкової економіки, тому має місце наявність ризиків.

Розуміння та управління ризиками сприятиме контролю та запобіганню фінансовим, організаційним, правовим та іншим наслідкам, пов'язаним із ризиками [4].

Поширене визначення ризику свідчить про те, що ризик – це вплив невизначеності на досягнення, або перевищення бізнес-цілей. Цей ефект може бути позитивним, негативним або відхиленням від очікуваного, наприклад у планах та прогнозах. Історично склалось, що слова “загроза”, “невизначеність”, “втрати”, “ризик” стали синонімами і ризик ототожнюється з негативними наслідками безвідносно до конкретних проявів цього ризику. Однак,

таке вузьке трактування суттєво обмежує зміст поняття “ризик” і не сприяє розумінню конкретики тієї чи іншої ситуації, особливо коли мова йде про ринкові відносини [10].

Цікавим є походження слова “ризик”, яке найчастіше пов’язують з усвідомленням небезпеки в різних соціально-економічних сферах діяльності та буття. Зокрема, Вольф-Рудігер Гейльман, вказує на латинське походження терміну “resicum”, що означає “небезпека”, “скала”. Гейне Браун підкреслює арабське походження слова “ризик” та його запозичення італійцями. Вітчизняний вчений М. Клапків, досліджуючи ентомологію слова “ризик” в різних наукових джерелах, порівнює відповідні ієрогліфні знаки китайської та японської мови і підкреслює кореневу подібність термінів “ризик”, “нещастя”, “страхування”. В. Даль в тлумачному словнику російської мови зміст “ризикувати” пов’язує з “пускаться наудачу, отважиться, ...идти наавось, подвергаться случайности...”. В українській мові слово “ризик” також пов’язують з усвідомленою можливістю небезпеки [12]. Балабанов І. зазначає, що “ризик” як історична категорія виник на початку епохи цивілізації і його походження пов’язується з відчуттям страху, небезпеки, нещастя, знищення і для кількісної оцінки ризику використовує статистичний метод, згідно з яким критеріями ризику є середнє квадратичне відхилення та коефіцієнт варіації [4, с. 39]. Без виявлення ризиків важко успішно визначити свої цілі та визначити стратегії їх досягнення. Най-

кращою практикою є інтеграція управління бізнес-ризиками у формулювання стратегії та процеси бізнес-планування. Ризик також можна розглядати, як тривимірну модель, у якій поєднано ризик, як загроза, ризик як невизначеність та ризик як шанс. У третьому випадку ризик потребує оптимізації, а у перших двох оптимізації.

Динамічні зміни та розвиток сучасних соціально-економічних процесів призвели до появи нових видів та типів бізнес-ризиків. Виділяють різноманітні принципи класифікації, що мають на меті вивчення ризиків незалежно від видів діяльності та величини підприємства [14; 16, с. 10].

На бізнес-ризик впливає низка різних факторів, серед яких: споживчі переваги, попит та обсяги продажів; ціна за одиницю та витрати на вхід; конкуренція; загальний економічний клімат; урядові розпорядження.

У своїй повсякденній діяльності підприємства зустрічаються з різними видами бізнес-ризиків, серед яких можна виділити чотири основних, та інші фактори, які можуть нести певні загрози (рис. 1).

Стратегічний ризик виникає, коли бізнес не працює відповідно до своєї бізнес-моделі чи плану, її стратегія з часом стає менш ефективною, і вона може намагатися досягти визначених цілей.

Ризик дотримання вимог – у першу це ті, що підпадають під законодавчі чи бюрократичні норми та правила, або пов’язані з найкращими практиками для інвестиційних цілей.

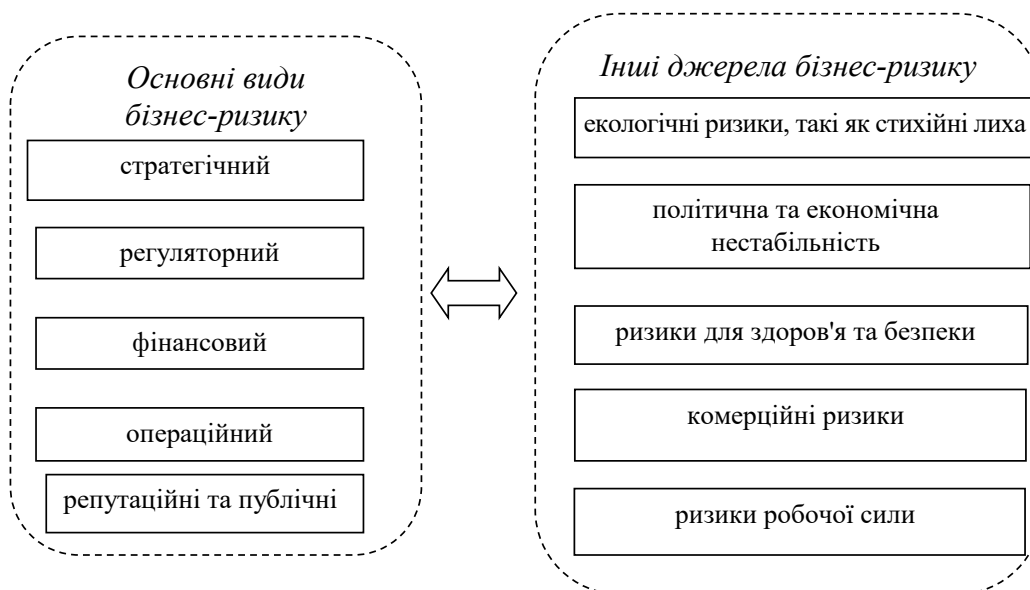

Рис. 1. Класифікація бізнес-ризиків

Джерело: узагальнено автором на основі [2]

Операційний ризик – цей ризик виникає всередині корпорації, особливо коли повсякденні операції компанії не виконуються.

Репутаційний ризик – коли репутація компанії руйнується або подією, яка була наслідком попереднього ділового ризику, або іншим випадком, вона ризикує втратити клієнтів та страждати від лояльності своєї торгової марки.

Поте, визначені групи бізнес-ризиків не є жорсткими, а деякі з них можуть належати до кількох категорій. Наприклад, ризики, пов'язані із захистом даних, можуть враховуватися при перегляді як вашої діяльності, так і дотримання вашим бізнесом.

Функції, що покладаються на систему управління бізнес-ризиком, зумовлюють зміст самого процесу управління. В економічній літературі є багато тлумачень, щодо функцій бізнес-ризиків на підприємствах, які умовно можна поділити на два типи: 1) функції об'єкту управління; 2) функції суб'єкта управління (рис. 2).

Для здійснення розрахунку бізнес-ризиків на підприємствах можуть використовуватися різні методи, а саме метод експертних оцінок, основою якого є вивчення і опрацювання висновків досвідчених підприємців або спеціалістів; статистичний метод, який базується на вивченні статистичних даних про втрати з

встановленням частоти і рівня; метод експертних оцінок, розрахунково-аналітичний метод, який полягає в оцінці ймовірності виникнення ризиків на базі використання внутрішньої інформаційної бази самого підприємства [15].

Для розрахунку ризику аналітики використовують чотири прості коефіцієнти: маржа внеску, ефект операційного важеля, ефект фінансового важеля та загальний ефект левериджу. Для більш складних розрахунків аналітики можуть використовувати статистичні методи. Бізнес-ризик зазвичай виникає одним із чотирьох способів: стратегічний ризик, ризик дотримання вимог, операційний ризик та ризик репутації.

У рамках системного підходу до управління бізнес-ризиками, передбачається безперервний їх аналіз на підприємстві і виділяються основні етапи процесу управління ризиками (рис. 3).

У цілому, від прийнятої концепції управління ризиками значною мірою залежить успішність результатів діяльності суб'єктів господарювання. Визначення мети процесу управління ризиками ускладнюється існуванням діалектичного зв'язку між ризиком і прибутком, тому підприємства мають самостійно визначити той рівень ризику, на який вони погоджуються з метою отримання запланованих прибутків.

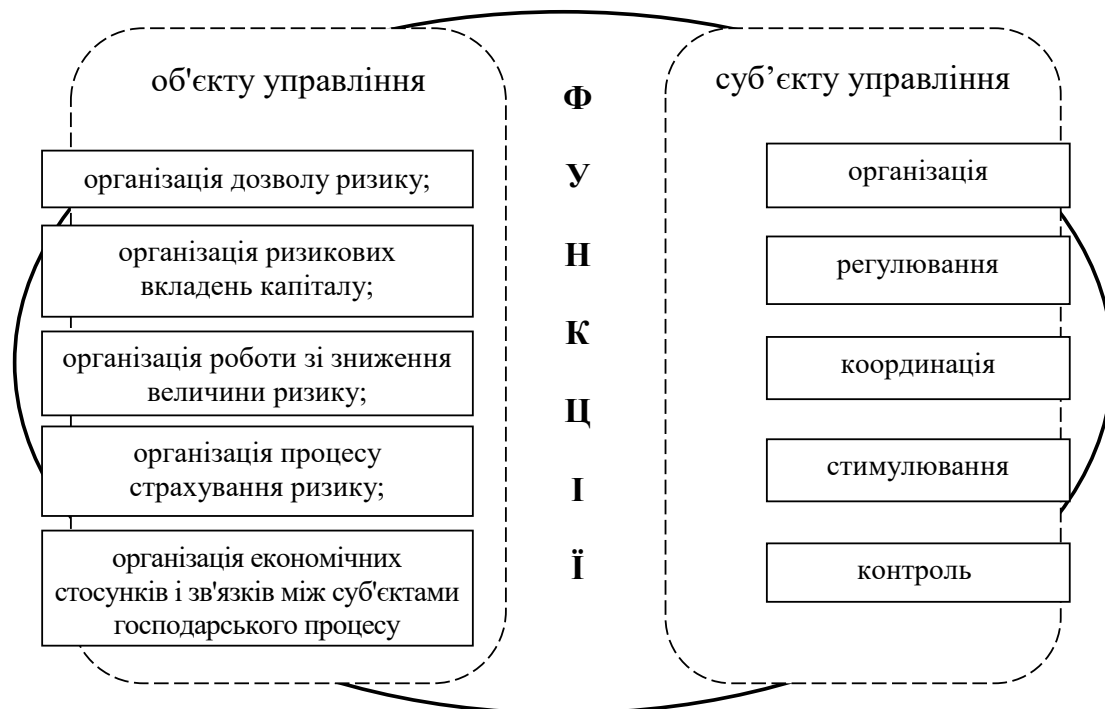

Рис. 2. Функції бізнес-ризиків в менеджменті організацій

Джерело: узагальнено автором на основі [8]

Рис. 3. Основні етапів процесу управління бізнес-ризиками

Джерело: узагальнено автором на основі [6]

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, бізнес-ризик, як поняття зазнає постійних змін, наповнюється додатковим змістом та набуває нових видів. Управління бізнес-ризиками в менеджменті організацій є запорукою його прибутковості та раціонального розвитку. Оскільки, проблема створення ефективної стратегії управління бізнес-ризиками є актуальною та потребує подальшого дослідження. При дослідженні бізнес-ризиків необхідно враховувати міжнародний досвід, проте, варто пам'ятати, що діяльність кожного підприємства є унікальною і орієнтованою на певний сегмент ринку, можливості своїх трудового колективу, конкурентів тощо.

На результати підприємницької діяльності мають вплив конкурентні відносини між суб'єктами господарювання, які це більше посилюють бізнес-ризиками в результаті своєї трансформації. Все це у своїй сукупності підвищує необхідність врахування бізнес-ризиків з якими зустрічаються підприємці і чинником розвитку його в цілому та кожної організації зокрема.

Перспективність подальшого дослідження, полягає в тому що необхідно розробити дієві інструменти, які б одночасно попереджали підприємців про ймовірність виникнення ризико-формуючих подій і допомагав приймати рішення управління ризиками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Business Risk. URL: <https://www.investopedia.com/terms/b/business-risk.asp> (дата звернення: 16.04.2021).
2. Dana Griffin. Types of Business Risk. URL: <https://smallbusiness-chron.com/types-business-risk-99.html> (дата звернення: 16.04.2021).
3. Risk management. Types of risk your business faces. URL: <https://www.nibusinessinfo.co.uk/content/types-risk-your-business-faces> (дата звернення: 16.04.2021).
4. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента. Москва : Финансы и статистика, 2000. 525 с.
5. Вербицька І.І. Ризик-менеджмент як сучасна система управління ризиками підприємницьких структур. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 5. С. 282–291. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2013_5_37
6. Головач Т.В., Грушевицька А.Б., Швид В.В. Ризик-менеджмент: зміст і організація на підприємстві. *Хмельницький національний університет* http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_3_1/pdf/157-163.pdf (дата звернення: 16.04.2021).
7. Донець Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 312 с.
8. ДСТУ ISO 31000:2014 Менеджмент ризиків. Принципи та керівні вказівки (ISO 31000:2009, IDT). URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/-doc-page.html?id_doc=76874 (дата звернення: 16.04.2021).
9. Дуднева Ю.Е. Стандартизація ризик-менеджменту як шлях підвищення його ефективності. URL: <http://repo.uipa.edu.ua/jspui/bitstream-/123456789/3378/1/Dudnieva%20тези.pdf> (дата звернення: 16.04.2021).
10. Дюгованець О.М. Комплексний аналіз управління ризиками в галузі міжнародного бізнесу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Випуск 6, 1. С. 92–97.
11. Крайнік О.М. Ризик менеджмент як інструмент регулювання економічної поведінки суб'єктів господарювання в сучасних умовах. 2015. С. 79–82.
12. Куташенко М.В. Сутність ризику і причини його виникнення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 6. С. 45–48.
13. Лакіза В.В., Карпльак Г.А. Ризики у бізнес-діяльності у малих та великих підприємств. Національний університет «Львівська політехніка». 2011. С. 107–114. URL: ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12299/1/015_Rizik...-alno_107_114_706.pdf (дата звернення: 16.04.2021).
14. Машина Н.І. Економічний ризик і методи його вимірювання : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. С. 5–52.
15. Що таке ризик бізнес проєкту. URL: <https://monetary-flow.com/shto-take-riziki-bznes-proektu/> (дата звернення: 16.04.2021).
16. Ястремський О.І. Моделювання економічного ризику. Київ : Либідь, 1992. 145 с.

REFERENCES:

1. Business Risk. URL: <https://www.investopedia.com/terms/b/business-risk.asp> (accessed 16 April 2021).
2. Dana Griffin. Types of Business Risk. URL: <https://smallbusiness-chron.com/types-business-risk-99.html> (accessed 16 April 2021).
3. Risk management. Types of risk your business faces. URL: <https://www.nibusinessinfo.co.uk/content/types-risk-your-business-faces> (accessed 16 April 2021).
4. Balabanov Y.T. (2000) *Osnovu fynansovoho menedzhmenta* [Fundamentals of Financial Management]. Moskva: Fynansy i statystyka, 525 p.
5. Verbytska I.I. (2013) *Ryzыk-menedzhment yak suchasna systema upravlinnia ryzыkamy pidpriumnytskykh struktur* [Risk management as a modern risk management system of business structures]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, no. 5, pp. 282–291. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2013_5_37 (accessed 16 April 2021).
6. Holovach T.V., Hrushevyska A.B., Shvyd V.V. *Ryzыk-menedzhment: zmist i orhanizatsiia na pidpriumstvi* [Risk management: content and organization in the enterprise]. *Khmelnytskyi natsionalnyi universytet*. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_3_1/pdf/157-163.pdf (accessed 16 April 2021).
7. Donets L.I. (2006) *Ekonomichni ryzыky ta metody yikh vymiriuvannia* [Economic risks and methods of their measurement]: navchalnyi posibnyk. Kyiv: Tsentр navchalnoi literatury, 312 p.
8. DSTU ISO 31000:2014 *Menedzhment ryzыkiv. Prynysy ta kerivni vkazivky* [Risk management. Principles and guidelines] (ISO 31000:2009, IDT). URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/-doc-page.html?id_doc=76874 (accessed 16 April 2021).
9. Dudnieva Yu.E. *Standartyzatsiia ryzыk-menedzhmentu yak shliakh pidvyshchennia yoho efektyvnosti* [Standardization of risk management as a way to increase its effectiveness]. URL: <http://repo.uipa.edu.ua/jspui/bitstream-/123456789/3378/1/Dudnieva%20tezy.pdf> (accessed 16 April 2021).

10. Diuhovanets O.M. (2016) Kompleksnyi analiz upravlinnia ryzykamy v haluzi mizhnarodnoho biznesu [Comprehensive analysis of risk management in international business]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 6, 1, pp. 92–97.
11. Krainik O.M. (2015) Ryzyk menedzhment yak instrument rehulivannia ekonomichnoi povedinky subiektiv hospodariuvannia v suchasnykh umovakh, pp. 79–82.
12. Kutashenko M.V. (2009) Sutnist ryzyku i prychny yoho vynykennia [The essence of risk and the causes of its occurrence]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 6, pp. 45–48.
13. Lakiza V.V., Karpliak H.A. (2011) Ryzyky u biznes-diiialnosti u malykh ta velykykh pidpriemstv [Risks in business activities in small and large enterprises]. *Natsionalnyi universytet «Lvivska politekhnikha»*, pp. 107–114. URL: ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12299/1/015_Rizik...-alno_107_114_706.pdf (accessed 16 April 2021).
14. Mashyna N.I. (2003) Ekonomichniy ryzyk i metody yoho vymiriuvannia [Economic risk and methods of its measurement]: navch. posib. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, pp. 5–52.
15. Shcho take ryzyk biznes proiektu [What is the risk of a business project]. URL: <https://monetary-flow.com/shto-take-riziki-bznes-proektu/> (accessed 16 April 2021).
16. Iastremskyi O.I. (1992) Modeliuvannia ekonomichnoho ryzyku [Economic risk modeling]. Kyiv: Lybid, 145 p.